

UMEÅ UNIVERSITET

Kulturdepartementet
SE-10333 STOCKHOLM

Remissyttrande LAGRÅDSREMISS En konsultationsordning i frågor som rör det samiska folket

Vaartoe – Centrum för samisk forskning har yttrat sig över Lagrådsremissen, En konsultationsordning. I beredningen av yttrandet har en till Vaartoe affilierad Dr. Malin Brännström berett yttrandet. Vaartoens personal har läst igenom texten och är väl bekant av Brännströms innehåll.

Kort sammanfattning

Det är positivt att ambitionen är att en konsultationsordning ska införas för att förbättra samernas möjlighet till inflytande över frågor som angår dem. För att uppfylla grundläggande krav inom den nationella och internationella rätten krävs dock ett antal förändringar genomförs i förslaget. Det är naturligt att Sametinget företräder det samiska folket i olika frågor. Utöver detta är det nödvändigt att konsultera samiska organisationer i vissa lägen.

Övergripande synpunkter

Den mer komplicerade delen av förslaget är dock den del som rör samebyarna och deras rättigheter. Konsultationsordningen berör frågor om markanvändning och bruk av naturresurserna. I det aktuella förslaget är detta inte tydligt, utöver en hänvisning till plan- och bygglagen i 4 § 2 st. Kopplingen till land och vatten gör att de rättigheter av privaträttslig natur som finns utarbetade måste respekteras i förslaget. Idag är samebyarna och deras medlemmar erkända rättighetshavare till marken. Utöver dessa finns samer utanför samebyarna som gör anspråk på att få utöva sina rättigheter som inte är erkända i lag. Med den utformning som konsultationsordningen har idag är rättighetshavarnas ställning otydlig.

Vad först gäller samebyarna är det i och för sig positivt att dessa utgör parter i konsultationerna när deras situation påverkas. Däremot riskerar förslaget att försvaga samebyarnas och deras medlemmars rättsliga ställning. För samebyarna och deras medlemmar innebär innehavet av en bruksrättighet att de har rådighet över marken. Rådigheten innebär bland annat en rätt att faktiskt använda marken och vattnet på olika sätt, att fatta beslut om hur marken och vattnet ska användas samt att tillgodogöra sig markens ekonomiska värde. I förslaget är rätten att fatta beslut om markens användning av särskilt intresse. Samebyarnas beslutanderätt över marken innefattar en rätt att förhandla och skriva avtal

UMEÅ UNIVERSITET

med andra som vill använda marken på olika sätt. Denna dimension av de samiska markrättigheterna har dock inte fått genomslag i svensk lagstiftning. I stället behandlas rennäringen främst som ett allmänt intresse och det finns samrådsförfaranden i mark- och miljörettslagstiftningen som en del av beslutsprocesser som rör markanvändning. I förslaget anges att samebyarna ska beredas tillfälle till konsultationer i ärenden som kan få särskild betydelse för dem. Samråd som är särskilt reglerade genom lagstiftning gäller dock enligt 1 § 2 st i förslaget och ska så långt som möjligt samordnas med konsultationerna. Dessa skrivningar innebär att staten fortsätter att bortse från samebyarnas och deras medlemmars rättigheter av privaträttslig karaktär, då det inte tydligare införs bestämmelser som tydliggör rättighetshavarnas ställning och deras mer långtgående rätt att fatta beslut om markens användning. Förslaget om konsultation ger därmed mindre inflytande än de privaträttsliga rättigheterna medför. På detta sätt riskerar förslaget att ytterligare urholka samebyarnas och deras medlemmars rättigheter. Förslaget måste förstärka samebyarnas möjlighet att fatta beslut om marken som följer av deras rättsliga position som rättighetshavare.

Vad sedan gäller samer som gör anspråk på rättigheter som idag inte är erkända är deras rättsliga ställning än otydligare. Det finns i förslaget inget sätt för dessa samer att delta i konsultationer som rör deras rättsliga ställning och framföra sina anspråk. Det bör tydliggöras hur dessa samers rättsliga ställning kan förtydligas.

Den internationellt erkända principen om fritt informerat samtycke (FPIC) innebär att berörda samer ska ha ett tydligt inflytande över saker som berör dem. Med den utformning som framförallt 11 § har i det aktuella förslaget ges samerna inte ett sådant bestämmande inflytande. Riktningen mot enighet har ersatts med skrivningar om att det räcker att det konstateras att enighet inte kan nås. Detta är ett alltför svagt regelverk i förhållande till FPIC och utgör i princip den vanliga samrådsituationen.

Kommentarer och ändringsförslag

Ambitionen att nå enighet i frågor måste vara betydligt tydligare. Här måste förslaget ändras för att bättre överensstämma med urfolksrättens krav.

Yttrandet har fastställts av *föreståndare Krister Stoor*

Krister Stoor

föreståndare